अगस्ट २०१८

संक्षिप्त समीक्षा पत्र

नेपालद्वारा प्राप्त अन्तर्राष्ट्रिय सहायता तथा जलवायु वित्त

पृष्ठभूमि

नेपालमा योजनाबद्ध विकासको थालनी हुँदै देखि अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक सहायताले देशको विकास कार्यमा महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउँदै आएको छ । हालैका वर्षहरूमा नेपालले जलवायु परिवर्तन अनुकूलन र न्यूनीकरण संबन्धि परियोजनाहरु कार्यान्वयन गर्नका लागि जलवायु वित्त प्राप्त गर्दै आएको छ ।

यो संक्षिप्त समीक्षा पत्र नेपालद्वारा प्राप्त कुल अन्तर्राष्ट्रिय सहायता, जलवायु वित्तका साथै अन्य विभिन्न क्षेत्रमा प्राप्त सहयोग विवरणको चित्रात्मक प्रस्तुति गर्ने एउटा प्रयास हो । यहाँ प्रस्तुत तथ्याङ्कहरु OECD CRS database[1], नेपाल सरकार अर्थ मन्त्रालयको वैदेशिक सहायता व्यवस्थापन पोर्टल र नेपालको राष्ट्रिय बजेट बाट उध्धित गरिएको हो ।

नेपालले प्राप्त कुल अन्तर्राष्ट्रिय सहायता

हालसम्म नेपालले प्राप्त गरेको कुल अन्तर्राष्ट्रिय सहायता २१.४ बिलियन अमेरिकी डलर रहेको छ ।[2] यसमा द्विपक्षीय र बहुपक्षीय सहायता संस्थाहरुको अनुदान र ऋण रकम समावेश रहेको छ ।

विश्व बैंक समूहको अन्तर्राष्ट्रिय विकास सहायता (IDA, World Bank) नेपाललाई अन्तर्राष्ट्रिय सहायता प्रदान गर्ने सबैभन्दा ठूलो संस्था हो भने यस पछि एशियालि विकास बैंक (एडीबी) रहेको छ । द्विपक्षीय संस्थाहरु मध्ये बेलायतको अन्तर्राष्ट्रिय विकास विभाग (DFID) सबै भन्दा ठूलो सहायता संस्था हो भने त्यस पछि चीन र युरोपियन युनियन पर्दछन् ।

नेपालले प्राप्त गरेको कुल अन्तर्राष्ट्रिय सहायता २१.४ बिलियन अमेरिकी डलर

ग्राफ १: नेपालका शीर्ष ५ सहयोगी संस्थाहरू

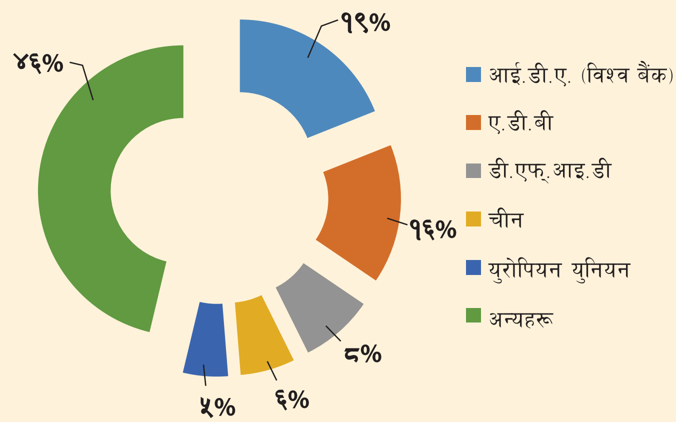

तालिका १: नेपालका शीर्ष ५ सहयोगी संस्थाहरू

सहयोगी संस्थाहरू	बिलियनमा
आई.डी.ए. (विश्व बैंक)	४.०६
ए.डी.बी.	३.३२
डी.एफ्.आइ.डी	१.७५
चीन	१.३
युरोपियन युनियन	१.०७
अन्यहरू	९.९

Source: *Aid Management Portal, Ministry of Finance http://amis.mof.gov.np TEMPLATE/ampTemplate/dashboard/build/index.html*

[1] OECD CRS- Organization for Economic Co-Operation and Development Common Reporting Report
[2] As reported on December 19, 2018 in Ministry of Finance, the Government of Nepal website http://portal.mof.gov.np/portal/

क्षेत्रगत रुपमा हेर्ने हो भने स्थानिय विकासमा सबैभन्दा बढी अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग प्राप्त भएको छ । शिक्षा, स्वास्थ्य, सडक यातायात र विद्युत् उत्पादन यस पछिका बढी अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग प्राप्त गर्ने क्षेत्र हुन ।

ग्राफ २: अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग प्राप्त क्षेत्रहरु

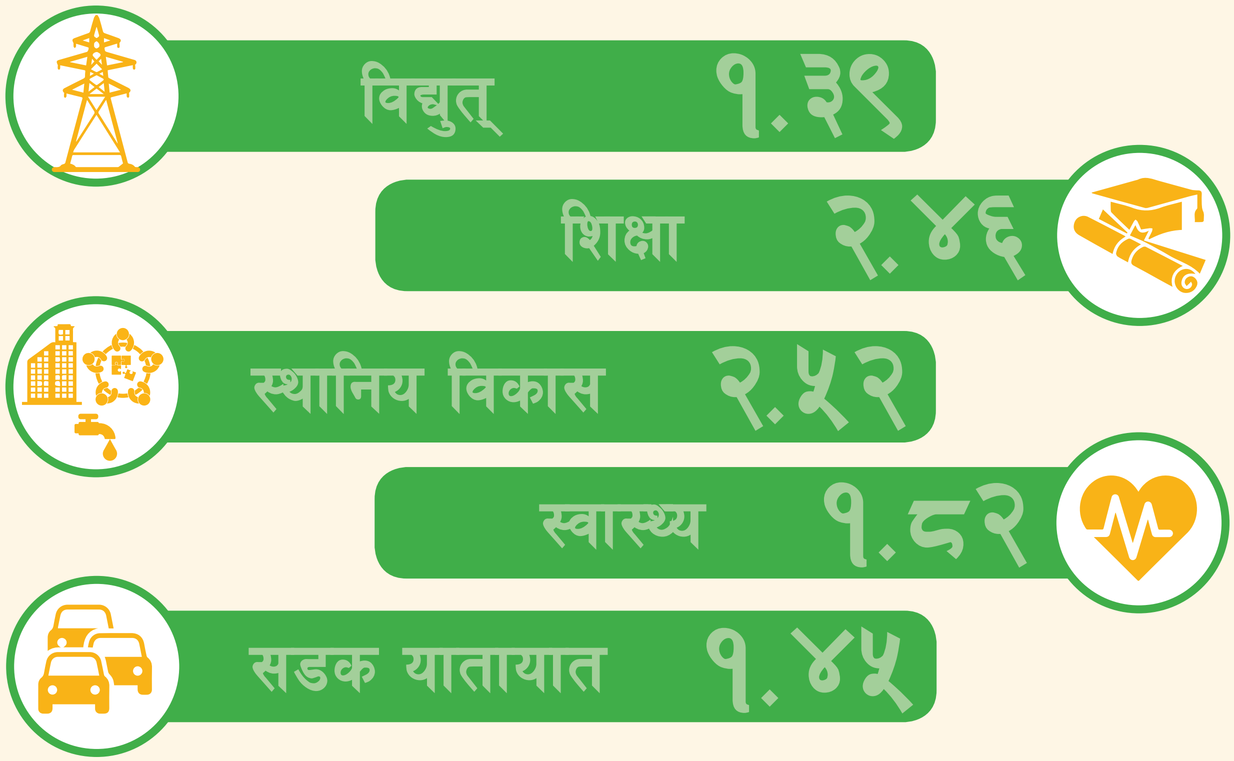

***Source:** Aid Management Portal, Ministry of Finance http://amis.mof.gov.np TEMPLATE/ampTemplate/dashboard/build/index.html*

जलवायु वित्त

जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी संयुक्त राष्ट्रसंघीय प्रारुप महासन्धिका अनुसार जलवायु वित्त भन्नाले जलवायु परि वर्तनका प्रभावलाई न्युनीकरण र अनुकूलन गर्न सार्वजनिक, निजी वा वैकल्पिक स्रोतका माध्यमबाट परिचालन गरिएका स्थानीय, राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय वित्तलाई जनाउँदछ ।

सन् १९९२ को जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी संयुक्त राष्ट्रसंघीय प्रारुप महासन्धिले जलवायु वित्तको अवधारणा शुरु गरेको हो । महासन्धिमा विकसित देशहरूले विकासशील देशहरूमा जलवायु परिवर्तनको सामना गर्न नयाँ र अतिरिक्त वित्तीय स्रोतहरू प्रदान गर्ने व्यवस्था रहेको छ । सन २००९ मा, विकसित देशहरूले सन् २०20 देखि प्रत्येक बर्ष १०० विलियन अमेरिकी डलर विकासशील देशहरुलाई प्रदान गर्ने प्रतिबद्धता गरेका थिए । जुन पछि सन् २०१५ मा पेरिस सम्झौतामा पुनः पुष्टि गऱ्यो ।

OECD सदस्य राष्ट्रहरुले विकासशील देशहरुलाई प्रदान गर्ने जलवायु वित्त OECD CRS मा उल्लेख गरिएको हुन्छ ।

ग्राफ ३: न्युनिकरण र अनुकूलनका वित्त

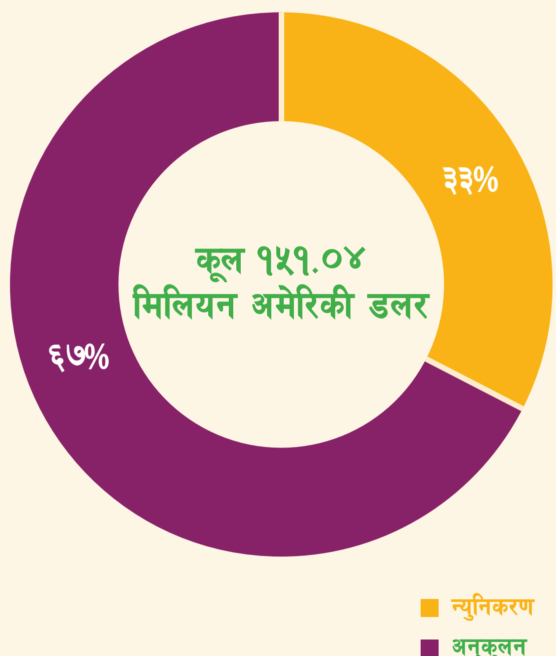

***Source:** OECD CRS database*

सन २०११ देखि २०१६ सम्ममा विभिन्न विकसित राष्ट्रहरुले अन्तर्राष्ट्रिय सहायताका रुपमा नेपाललाई करिब **१५१.०४ मिलियन अमेरिकी डलर** प्रदान गरेका छन् । प्रतिबद्धता गरिएको रकम मध्ये **४९.१७ मिलियन अमेरिकी डलर** न्युनिकरण र **१०१.८७ मिलियन अमेरिकी डलर** अनुकुलनको लागि रहेको छ ।

ग्राफ ४: प्रतिबद्धता गरिएको जलवायु वित्त

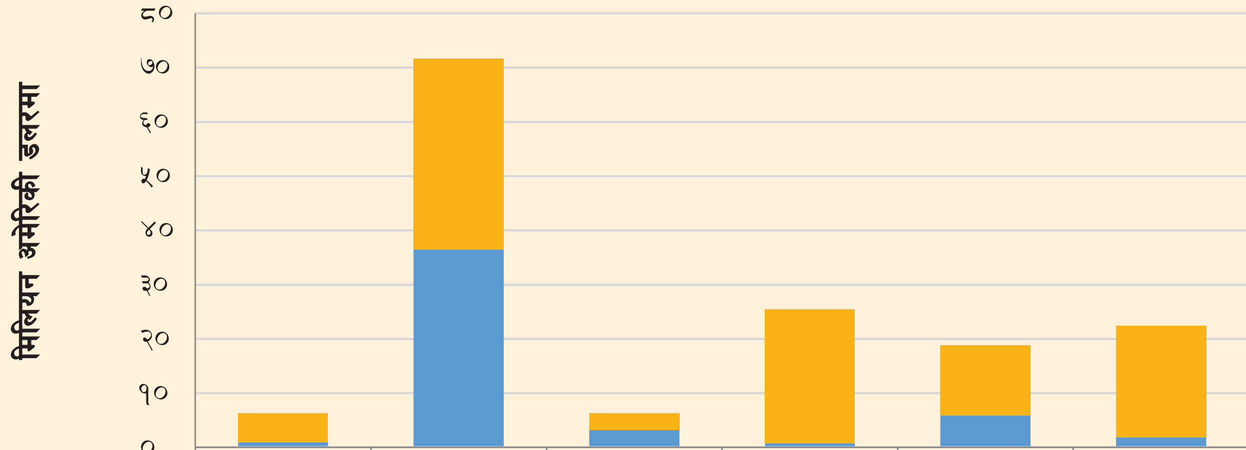

	२०११	२०१२	२०१३	२०१४	२०१५	२०१६
अनुकुलन	५.३७	३५.१८	३.१२	२४.७३	१२.९६	२०.५१
न्युनिकरण	०.९५	३६.४६	३.२१	०.७८	५.८७	१.९

राष्ट्रिय बजेटमा जलवायु परिवर्तन

नेपाल सरकारले राष्ट्रिय बजेटमा जलवायु सम्बन्धि कार्यक्रम र परियोजनाहरू पहिचानका लागि जलवायु परिवर्तन बजेट कोडको सुरुवात गरेको छ । बजेटमा जलवायु सम्बन्धी कार्यक्रम र परियोजनाहरूलाई उच्च सान्दर्भिक (Highly Relevant), सान्दर्भिक (Relevant) र तटस्थ (Neutral) गरी तीन वर्गमा विभाजन गरिएको छ । तलको तालिकाले गत ६ आर्थिक वर्षको अवधिमा नेपालको राष्ट्रिय बजेटमा समावेश जलवायु सन्दर्भिक बजेट देखाउँछ ।

तालिका २: नेपालको राष्ट्रिय बजेटमा जलवायु सन्दर्भिक बजेट

आर्थिक बर्ष	कुल बजेट	जलवायु सान्दर्भिक बजेट					
		उच्च सान्दर्भिक	%	सान्दर्भिक	%	जम्मा	%
२०१३/१४	५१७,२४०,०००	२७,७४९,४२३	५.३६	२५,७३३,०९३	४.९८	**५३,४८२,५१६**	१०.३४
२०१४/१५	६१८,१००,०००	३४,९८४,५४३	५.६६	३१,३६५,११३	५.०७	**६६,३४९,६५६**	१०.७३
२०१५/१६	८१९,४६८,८८४	४६,३६६,२२८	५.६६	११२,९८०,५०१	१३.७९	**१५९,३४६,७२९**	१९.४५
२०१६/१७	१,०४८,९२१,३५४	६१,८५१,३७६	५.९०	१३९,७६२,७६१	१३.३२	**२०१,६१४,१३७**	१९.२२
२०१७/१८	१,२७८,९९४,८५५	५७,७३१,२७५	४.५१	३३५,६२७,८९१	२६.२४	**३९३,३५९,१६६**	३०.७६
२०१८/१९	१,३१५,१६१,७००	५८,००४,५००	४.४१	४२९,००२,२००	३२.६२	**४८७,००६,७००**	३७.०३

Source: *Budget Speech of Fiscal Year 2013/14, 2014/15, 2015/16, 2016/17, 2017/18 and 2018/19, Ministry of Finance, Government of Nepal*

आर्थिक वर्ष २०१८/१९ मा नेपालको कुल बजेट १३ खर्ब १९ अर्ब १६ करोड रहेको छ जसमा ३७.०३ प्रतिशत बजेट जलवायुसँग सान्दर्भिक बजेट हो । करिब ४.४१ प्रतिशत बजेट उच्च सान्दर्भिक छ भने ३२.६२ प्रतिशत बजेट सान्दर्भिक रहेको छ ।

क्षेत्रगत रुपमा हेर्ने हो भने सबै भन्दा धेरै बजेट ईन्धन र ऊर्जा क्षेत्रको लागि विनियोजन गरिएको छ । त्यस पछि क्रमशः कृषि, वन, माछा पालन र शिकार क्षेत्र, यातायात क्षेत्र, पर्यावरण संरक्षण क्षेत्र र आवास तथा समुदाय क्षेत्रमा रहेको छ ।

नेपालको कुल बजेट १३ खर्ब १९ अर्ब १६ करोड रहेको छ जसमा ३७.०३ प्रतिशत बजेट जलवायुसँग सान्दर्भिक बजेट हो ।

ग्राफ ६: राष्ट्रिय बजेट २०१८/१९मा जलवायुसँग सान्दर्भिक बजेट

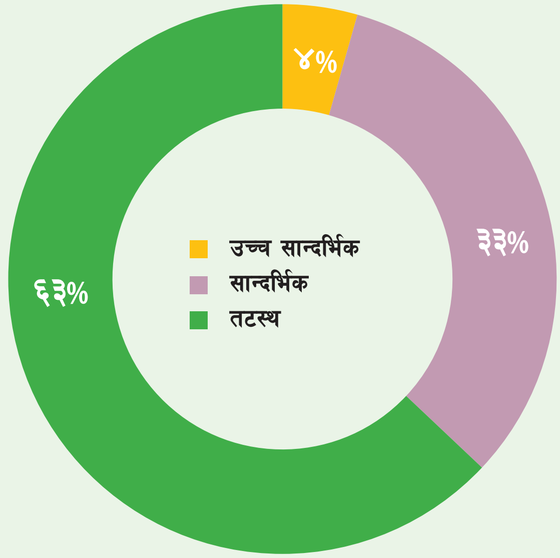

Source: *Budget Speech of Fiscal Year 2018/19, Ministry of Finance,*

ग्राफ ७ : क्षेत्रगत रुपमा राष्ट्रिय बजेट २०१८/१९

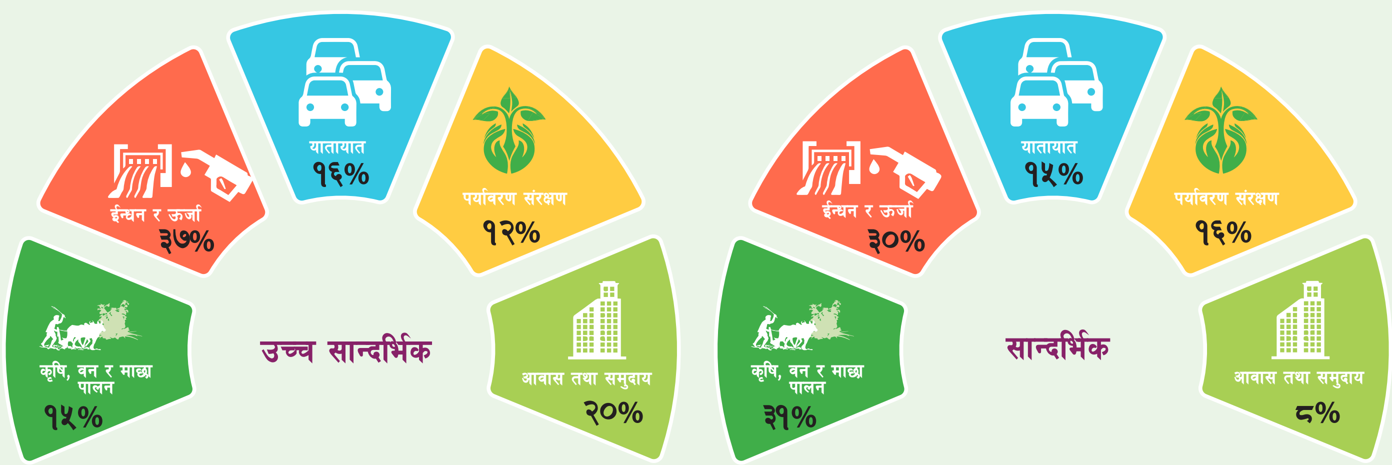

Source: *Budget Speech of Fiscal Year 2018/19, Ministry of Finance, Government of Nepal*

Prabin Man Singh and Pradeep Bhattarai

नोट : यस संक्षिप्त समीक्षा पत्रमा समावेश गरिएका तथ्यांक माथि उल्लेखित विभिन्न भरपर्दो स्रोतबाट जस्ताको त्यस्तै लिइएका हुन । त्यसैले यी तथ्यांक त्रुटिरहित छन् भन्ने प्रकृति रिर्सोसेस सेन्टर विश्वास गर्दछ ।

GAGGA GLOBAL ALLIANCE FOR GREEN AND GENDER ACTION

fcam BOTH ENDS mama cash

Prakriti Resources Centre

प्रकृति रिर्सोसेस सेन्टर
१०७/२२ अरुणा लामा मार्ग,
गणेश बस्ती, नारायण गोपाल चोक काठमाडौं
फोन : ९७७-१-४४२८६०२
ईमेल : Info@prc.org.np
वेब साइट : www.prc.org.np